Priama diagnostika v klinických vzorkách pacientov s Lymeskou boreliózou.

Molekulárno – biologická analýza, kazuistiky

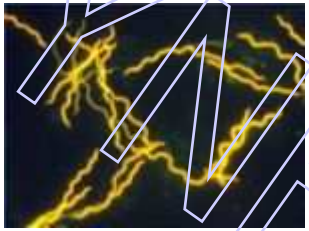

DYNEX

Schwarzová K.[1], Rudenko N.[2], Golovchenko M.[2], Hupková H.[1], Kozub P.[3], Lesňáková A.[4]

Mikrobiologický ústav LFUK a UNB, Bratislava[1]; Parazitologický ústav AVČR, České Budějovice[2]; Dermatovenerologická klinika LFUK a UNB, Bratislava[3]; Fakulta zdravotníctva KU Ružomberok[4]

Lymeská borelióza

- najčastejšia antropozoonóza s prírodnou ohniskovosťou v Európe
- multiorgánové ochorenie, pre veľkú variabilitu klinických príznakov nazývané aj „Veľký imitátor“
- stala sa vážnym celospoločenským problémom (dopad na zdravie, náročnosť diagnostiky, liečby, prevencie)
- Kliešte sa v prenose infekcie LB uplatňujú v cca 78%, iný hmyz v 14%, v 8% sa vektor v anamnézach neuvádza (zdroj EPIS ÚVZ SR)

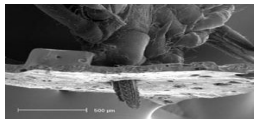

Simulium sp.

Culex sp.

DYNEX

- V r. 1997 bol prvýkrát sekvenovaný kompletný genóm borélií a zistilo sa, že genómová štruktúra týchto spirochét je jedným z najzložitejších komplexov známych u prokariontov.
- Malá veľkosť genómu borelií je spojená so zrejmou absenciou genov zahrnutých v syntéze aminokyselín, mastných kyselín, enzymových kofaktorov a nukleotidov. Tým se môžu vysvetliť aj vysoké nároky borelií na médium pri in vitro kultiváciach.

•**Jednotlivé druhy borélií (19 genospecies), 6 genospecies patogénnych (*B. afzelii, B. garinii, B. burgdorferi* s.s, *B. bavariensis* (*B. garinii* OspA serotyp 4) a *B. spielmanii. 3 genospecies - B. lusitaniae, B. valaisiana, B. bissetii* možné patogény, vyvolávajú rôzne klinické formy LB.**

•**Organotropizmus: *B. burgdorferi* s.s. môže spôsobiť artritídu a neuroboreliózu., *B. garinii* vyvoláva vážne neurologické komplikácie a neuroboreliózu, *B. afzelii* je zodpovedná za rôzne kožné abnormality (ACA). Každá z genospecies *Borrelia* vyvoláva EM.**

•***B. burgdorferi* s.s. a *B. afzelii* sú najčastejšie izolované humánne patogenické genospecies v Európe.**

•**Izoláty *B. garinii* sú signifikantne citlivejšie na viaceré ATB ako *B. afzelii*, *B. burgdorferi* s.s. , *B. bissettii* a *B. valaisiana*. Liekmi voľby sú Doxycyklin, Cefotaxim, Ceftriaxon, Clarytromycin..**

•**Rezistencia na ATB vzrastá...**

DYNEX

Expanzia *Borrelia spp.* komplexu

N	1982	1984	1992	1993	1995	1996	1997	1998	2001	2006	2007	2008	2009	2010
19														*Borrelia kurtenbachii*
18													*Borrelia americana*	
17													*Borrelia bavariensis*	
16													*Borrelia carolinensis*	
15												*Borrelia yangtze*		
14											genomo-species 2			
13											*Borrelia californiensis*			
12										*Borrelia spielmanii*				
11									*Borrelia sinica*					
10								*Borrelia bissettii*						
9							*Borrelia lisitanie*							
8							*Borrelia valaisiana*							
7						*Borrelia tanuki*								
6						*Borrelia turdi*								
5					*Borrelia andersonii*									
4				*Borrelia japonica*										
3				*Borrelia afzelii*										
2			*Borrelia garinnii*											
1	Lyme spirochaete	*Borrelia burgdorferi*	*B. burgdorferi* sensu stricto											
	1982	1984	1992	1993	1995	1996	1997	1998	2001	2006	2007	2008	2009	2010

	Európa		Afrika
	USA		Japonsko
	Ázia		Čína

DVEK

Patogenetický potenciál genospecies *Borrelia*

Borrelia - druhy	Organotropizmus	Zdroj
B.burgdorferi sensu stricto	musculoskeletálne symptómy (Lymeská artritída)	viaceré zdroje
B. garinii	neuroborelióza	viaceré zdroje
B. afzelii	kožné lézie	viaceré zdroje
Borrelia spielmanii	??? hlásené prípady pacientov s EM v Holandsku, Nemecku, Maďarsku a Slovinsku	Maraspin et al., 2006
Borrelia valaisiana	??? Erythema migrans (EM)	Rijpkema et al., 1997; Ryffel et al., 1999
Borrelia lusitaniae	??? klinické prejavy sa líšia od doteraz známych prejavov infekcií, vyvolaných *Borrelia* spp.	Collares-Pereira et al., 2004
Borrelia bissettii	artritída; problémy s kĺbami??? detekcia DNA v klinických vzorkách pacientov v Slovinsku a Čechách	Strle et al., 1997; Rudenko et al., 2008, 2009 Girard et al., 2010
Borrelia bavariensis	??? neuroborelóza	Wilske et al., 1995 Marconi et al., 1999
Borrelia kurtenbachii	??? ???	Margos et al., 2010

DEMO EX

STAV LB NA SLOVENSKU

- **V bývalom Československu sa LB prvýkrát diagnostikovala v r. 1984.**
- **Na existenciu prírodných ohnísk LB u nás poukazovali nálezy borélií v kliešťoch *Ixodes ricinus* zbieraných od r. 1985 na lokalitách západného Slovenska a južnej Moravy.**
- **V SR sa vyskytujú hlavne *B. garinii* (40%), *B. afzelii* (20–25%), *B. valaisiana*, *B. lusitaniae* a *B. burgdorferi* s.s.**
- **Od r. 1987 sa datuje postupné zavádzanie povinného hlásenia LB, ako samostatnej nozologickej jednotky v SR.**
- **V podmienkach SR je v súčasnosti LB na prvom mieste v štatistických údajoch o nákazách prenášaných kliešťami. V priebehu prvých 10 rokov sledovania bola priemerná chorobnosť LB na Slovensku 8,06/100000 obyvateľov, za posledných 10 rokov sa priemer chorobnosti zvýšil na 12,81/100000 obyvateľov (EPIS).**
- **Za posledných 10 rokov (2003-2012) bol na Slovensku zaznamenaný až 48,26% nárast ochorení na túto zoonózu (EPIS, 2012).**

DMEX

Z databázy informačného systému prenosných ochorení (EPIS) v rokoch 2003-2007 vyplýva, že z hlásených ochorení na LB pri pozitívnej kliešťovej anamnéze a pri prítomnosti klinických príznakov, bol sérologický výsledok pri diagnóze A69.2 (LB) v 11% negatívny. Výsledky sérologického vyšetrenia boli negatívne v 14% aj pri diagnóze G63.0 (polyneuropatia) a v 9% pri kĺbnej forme ochorenia s diagnózou M01.2 (artritída).

CHOROBNOSŤ NA LB PODĽA JEDNOTLIVÝCH ŠTÁDIÍ. SR, 2001-2010.

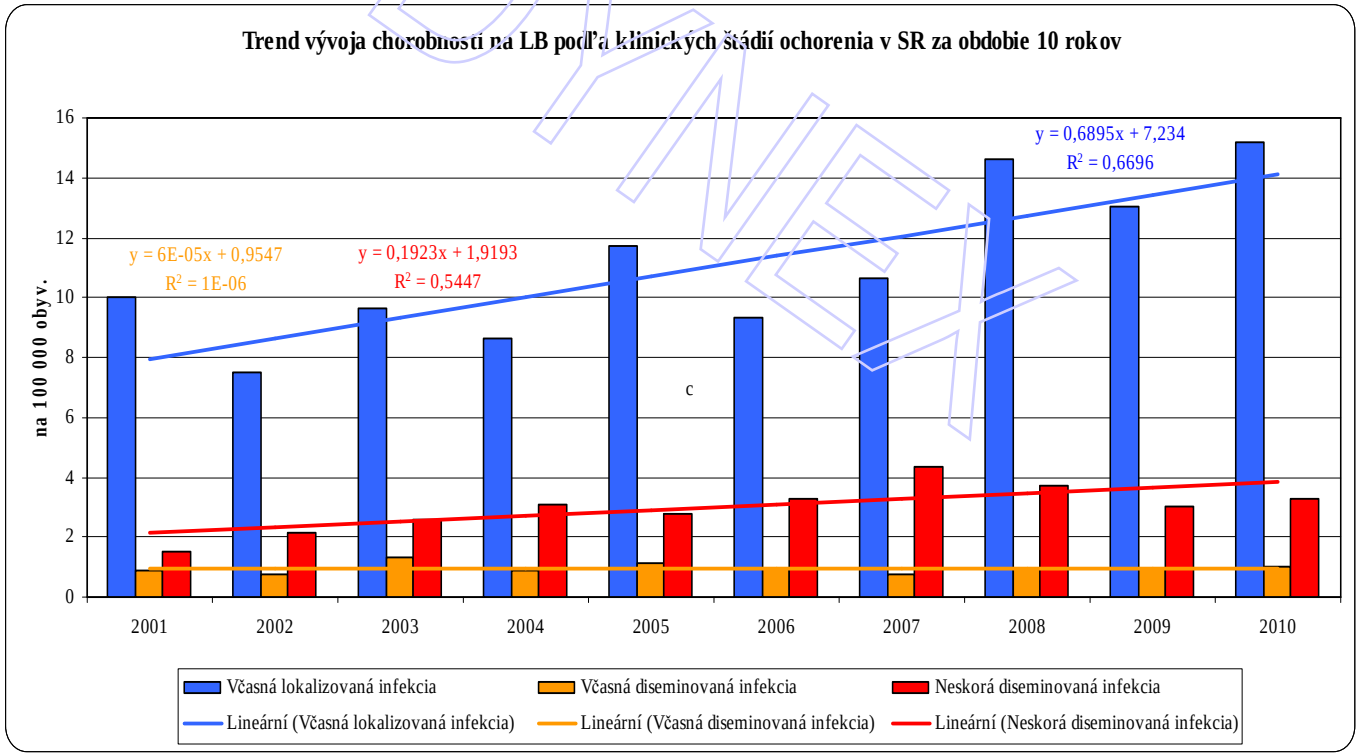

Laboratórna diagnostika

- **Ťažiskom laboratórnej diagnostiky LB sú sérologické metódy na detekciu protilátkovej odpovede proti komplexu *Borrelia burgdorferi* sensu lato. Ich stanovenie má len podpornú hodnotu pri diagnóze ochorenia. Testy na stanovenie protilátok nie sú dodnes štandardizované, dostatočne špecifické a senzitívne.**
- **Prítomné protilátky môžu byť po starších inaparentných infekciách a nemusia byť v príčinnom vzťahu k prebiehajúcemu ochoreniu.**
- **Vysoká genotypová a fenotypová heterogenita borélií v Európe výrazne ovplyvňuje výber vhodných antigénov pre diagnostické testy.**
- **Výsledky analýz môžu byť falošne pozitívne (syfilis, autoimunné ochorenia a pod). resp. falošne negatívne (v skorých fázach ochorenia, pri skorej ATB terapii – aj ako prevencia.. a pod.).**
- **Priama diagnostika LB (kultivácia, PCR) je významná, no finančne väčšinou nedostupná. Vzhľadom na nízku záchytnosť sa pre bežnú prax nedoporučuje (záchytnosť borélií in vitro je cca 5%, vyššia je u excízií z kože).**

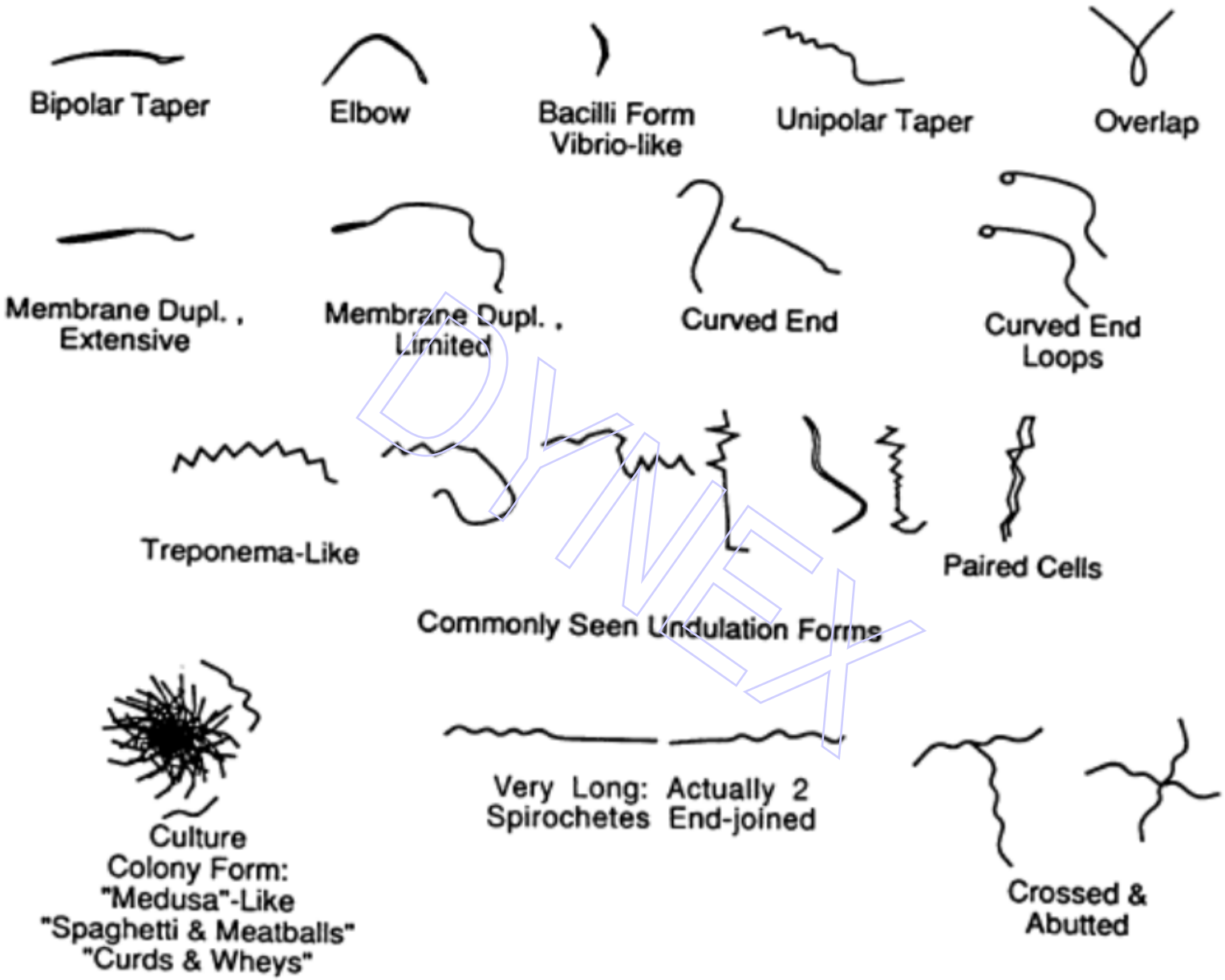

Common morphologies of *B. burgdorferi* B31.

(Aberer and Duray 1991)

DYNEX

Sérologické laboratórium **Mikrobiologický ústav LFUK**

Pacientovo ID: 234 **Test:** Borrelia EUROLINE-WB IgG

Dátum príjmu: 15.2.2012 **Výsledky z:** 15.2.2012 **Dg**.: uhryznutie iným hmyzom

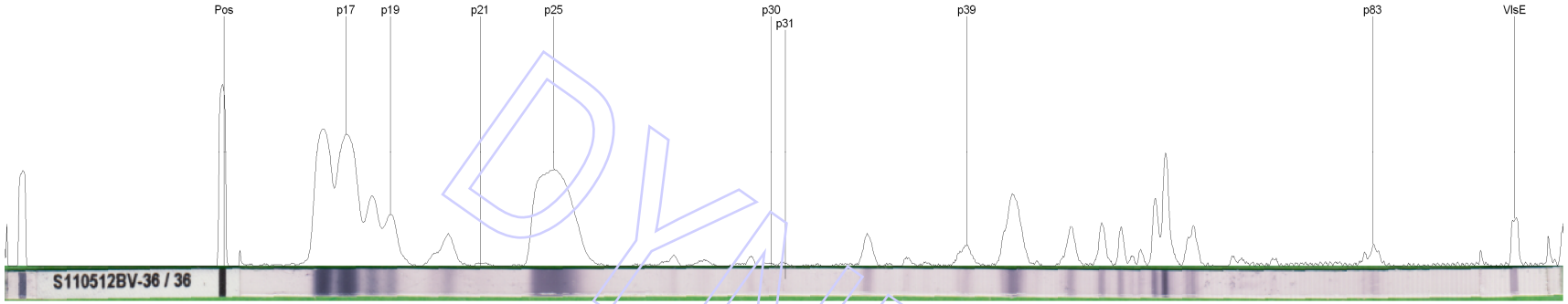

DYNEX

Molekulová hmotnosť	Intenzita	
VlsE (VlsE)	49	+
p 83 (p83)	22	+
p 39, BmpA (p39)	21	+
p 31, OspA (p31)	0	o
p 30 (p30)	0	o
p 25, OspC (p25)	99	+
p 21 (p21)	0	o
p 19 (p19)	53	+
p 17 (p17)	135	+

Test *Borrelia* Výsledok EUROLINE-WB IgG pozitívne

- Vzorky pacientov (sérum, likvor) sme vyšetrovali duálne, skríningovými analýzami a immunoblotom.
- Vzorky sér boli zasielané na MÚLFUK s požiadavkami na vyšetrenie antiboréliových protilátok.
- Uvedené boli klinické diagnózy: LB, psoriáza, alergické žihľavky, lámka, bolesti brucha, poranenie hlavy, kolaps, epilepsia, embólia, neplodnosť, ale aj poruchy psychiky a správania zapríčinené požitím alkoholu.

- Duálnou metódou (Anti-*Borrelia* ELISA a WB, Euroline) sme v sérologickom laboratóriu MÚ LFUK analyzovali 3172 vyšetrení vzoriek pacientov s uvedenými diagnózami.
- Vybrané vzorky („punch biopsia“ infikovanej kože a likvor) boli kultivované v BSK-H kultivačnom médiu minimálne 9 týždňov. Vzorky kultúr sme analyzovali pomocou PCR.
- K izolácii génomovej DNA sa použil DNeasy Blood and Tissue kit (Qiagen). Detekcia *B. burgdorferi* s.l. sa realizovala na základe amplifikácie génov, kódujúcich *flagelín* a *OspC* proteín *B. burgdorferi* s.l. Sekvenčná analýza prebehla pomocou DNAStar softvéru. Výsledky analýz sa porovnávali s databázami pomocou programu BLAST NCBI (Bethesda).

Duálne vyšetrovanie pacientov na prítomnosť protilátok proti boréliam – falošne negatívne výsledky vyšetrení ELISA+/WB - od júna 2011 do marca 2013).

Vybrané diagnózy	Počet prípadov	%
Artritída	110	22
Dermatitída	108	16
Granuloma annulare	9	33
Spirochetálne infekcie	41	7
Zápal.choroby ústr. NS	45	29
Poruchy krč./ bedr. koreňov/nervov.	72	21
Bolesť hrudníka, hlavy, choroby srdca	*26*	*15*
Iné (únava, nešpec. infekcie, neplodnosť)	132	20

DYNEX

Výsledky:

- Výsledky duálnej analýzy antiboréliových protilátok vo vzorkách pacientov boli v ELISA testoch v 3,8 % falošne pozitívne a v 17,2 % falošne negatívne.
- Sekvencie génov pre *flagelín* a *ospC* z izolátov pacienta č. 1 (kultúra z kožnej biopsie) a č. 2 (kultúra z likvoru) boli identické s európskymi kmeňmi *Borrelia burgdorferi* sensu stricto.
- Predbežná analýza izolátov z kožnej biopsie pacienta č. 3 poukazuje na prítomnosť *B. garinii* (flagelín).
- Analýza oboch sekvencií u izolátov pacienta č. 4 (izolát z likvoru) poukazuje na možnú koinfekciu *B. burgdorferi* s.s. a *B. garinii*. Prebiehajú ďalšie potrebné analýzy, ktoré by mali upresniť tento výsledok.

- Priamou diagnostikou borélií vo vzorkách pacientov s LB sme potvrdili, že v prípade 2 izolátov *B. burgdorferi* s.s. sa jedná o *ospC* typy, najrozšírenejšie a najinfekčnejšie v Európe. Jedna sekvencia je identická so vzorkou z biopsie kože pacienta v Chorvátsku, ďalšia vzorka je identická so vzorkou z kliešťa zo Švajčiarska a so vzorkami pacientov z Moravy a Chorvátska.

KAZUISTIKY

Pacient M.Z.

- Štyridsaťročný pacient, od **augusta 2012** pozoroval centrifugálne sa šíriaci erytém na bruchu, s výbledom v centre, na periférii anulárny erytém hladkého povrchu. Kliešťa nepozoroval, v minulosti sa už na boreliózu liečil. Kĺby ho neboleli.
  Dg. *susp. erythema migrans,* dif. dg.: granulomatózne resp. mucinóze ochorenie

Odber krvi a výsledky laboratórnych analýz na LB (**Dermatovenerologická klinika LFUK a UNB, december 2012**):

ELISA IgM: negat
ELISA IgG: **pozit**
WB IgM: negat
WB IgG: **pozit**

- Histologické vyšetrenie: *nešpecifická superficiálna dermatitída*, nález pripúšťa aj dg. erythema migrans.
- Terapia: doxycyklínom v dávke 200 mg/deň po dobu 30 dní, erytém sa rezorboval
- Excízia (priebojníkom priemeru 4 mm, tzv. punch biopsia) bola odobratá z erytému na bruchu
- Kultivácia bioptického materiálu v BSK-H médiu, 9 týždňov
- ***Borrelia burgdorferi* sensu stricto - ospC typ** - najrozšírenejší a najinfekčnejší typ borelií v Európe, izolát identický s izolátom z kožnej biopsie pacienta zo Slovinska.
- Sekvencie génov pre flagelín a *ospC* z izolátov pacienta M.Z. boli identické s európskymi kmeňmi *Borrelia burgdorferi* s.s.

DYNEX

Pacientka K.P.

•15-ročná pacientka vyšetrená infektológom (**Fakulta zdravotníctva KU Ružomberok**) v októbri 2012 pre bolesti bedrových kĺbov, trvajúcich vyše roka a kolenných, trvajúcich mesiac. Vyšetrená aj obvodným pediatrom pre bolesti hrdla. Udáva viacnásobné poštípanie malými muškami.

•V novembri 2012 laboratórne potvrdená akútna infekčná mononukleóza a borelióza. Ordinovaný Sumamed, po ktorom sa objavil toxoalergický exantém.
•Objavený migrujúci svrbivý erytém na predlaktí a krku, s jasne-červeným ohraničením s centrálnym vyblednutím. Rozsah erytému cca 2,5x7 cm.
•Dg. záver: A69.2 Boréliová infekcia, B27.8 Infekčná mononukleóza
•Pred zahájením parenterálnej terapie III.-generačným cefalosporínom bola analyzovaná excízia kože (punch biopsia) z kubitálnej oblasti.

•ELISA IgM: negat.
•ELISA IgG: **pozit**
•Western blot IgM: negat
•Western blot IgG: **pozit**

•Kultivácia bioptického materiálu v BSK-H médiu, 9 týždňov
•Analýzy spirochetálnych sekvencii pre *flagelín* a *ospC* gény izolátov zo vzorky pacientky K.Z. potvrdili prítomnosť ***Borrelia garinii*.**

DYNEX

Záver:

•Duálna analýza antiboréliových protilátok vo vzorkách pacientov (ELISA + WB) je pre možné falošne negatívne/pozitívne výsledky v laboratórej diagnostike LB v dnešnej situácii bezpodmienečne potrebná.

•Priamou diagnostikou borélií vo vzorkách pacientov s LB sme potvrdili, že v prípade 2 izolátov *B. burgdorferi* s.s. sa jedná o *ospC* typy, najrozšírenejšie a najinfekčnejšie v Európe. Jedna vzorka je identická so vzorkou izolátov z biopsie kože pacienta zo Slovinska, ďalšia vzorka je identická so vzorkou z kliešťa zo Švajčiarska a so vzorkami pacientov z Moravy a Slovinska.

•Sekvencie génov pre flagelín a ospC z izolátov pacienta M.Z. (kultúra z kožnej biopsie) a č. 1 (kultúra z likvoru, neuroborelióza) boli identické s európskymi kmeňmi *Borrelia burgdorferi* sensu stricto (*B. burgdorferi* s.s.). Predbežná analýza izolátov z kožnej biopsie pacientky K.P. poukazuje na prítomnosť *B. garinii* (flagelín). Ďalšie analýzy spirochetálnych sekvencii pre ospC gény sú ešte v procese. Analýza oboch sekvencií u izolátov pacienta č. 2 (izolát z likvoru, neuroborelióza) poukazuje na možnú koinfekciu *B. burgdorferi* s.s. a *B. garinii*.

Výskum bol finančne podporený grantom MZSR č. 2007/11-SZU-07

Ďakujem za pozornosť!

katarina.schwarzova@fmed.uniba.sk

DYNEX